

Leesverslag Mariken van Nieuweghen (onbekend)

Leonie de Gier

© havovwo.nl (mei 2003)

Auteur:	onbekend
Titel:	Mariken van Nieuweghen, tekst en vertaling
Oorspronkelijke titel:	Die waerachtige ende seer wonderlijcke historie van Mariken van Nieuweghen die meer dan seven jaren metten duvel woende ende verkeerde.
Motto:	“Uyt yonsten versaemt” <i>De Violiere</i>
a) Jaar waarin het geschreven is:	ca 1500
b) Jaar eerste druk van deze uitgave:	1982
Jaar van uitgave en gelezen druk:	1996, 6 ^{de} druk
Aantal pagina's:	63 pagina's

Indeling:

Het verhaal is ingedeeld in 1144 verzen (toneel), met daar tussendoor toelichtingen (prozagedeelten) op de gesproken teksten. Er is een proloog, een epiloog en er zijn 12 bedrijven.

Literaire periode:

Middeleeuwen

Motivering van je keuze:

Ik ken eigenlijk niemand die dit verhaal helemaal gelezen heeft, maar het is wel een heel beroemd verhaal. Dus ben ik nieuwsgierig naar de inhoud en ga ik het lezen.

Verteller:

De verteller van het verhaal staat buiten het verhaal.

Tijd:

De tijd in het boek verloopt chronologisch.

Vertelsituatie:

Het verhaal is gedeeltelijk geschreven in de eerste persoon en gedeeltelijk in de derde persoon.

Samenvatting

Op een dag stuurt oom Gijsbrecht zijn nichtje Mariken naar Nijmegen om boodschappen te doen. Mariken wil bij haar tante logeren, maar die scheldt haar uit en weigert haar in huis te nemen. Als Mariken radeloos de stad uitloopt, ontmoet ze de duivel, Moenen. Onder de naam Emmeken gaat ze mee naar Antwerpen. 6 jaar lang zorgen ze daar voor dood en verderf. Terug in Nijmegen, ziet Mariken het toneelstuk Masscheroen. Ze krijgt spijt van haar zondige leven en wil berouw tonen. Met haar oom reist Mariken naar de paus in Rome. Ze krijgt zware ringen om haar hals en armen. Na jaren vergeeft God haar zonden en doet een engel de ringen af.

Tijd

Er verlopen 33 jaren tussen de eerste en de laatste bladzijde.

Thematiek

Thema: godsdienst, liefde voor Maria en God, vergeving. Motieven: berouw, zonde, boete.

Informatie over de schrijver

De schrijver van Mariken van Nieuweghen is onbekend. Op grond van het Brabantse taalgebruik met Vlaamse accenten en de kennelijke vertrouwdheid van de schrijver met Antwerpen, de onbekendheid van de schrijver met de topografische situatie rond Nijmegen en de niet geheel juiste weergave van de Gelderse hertogelijke twisten is het waarschijnlijk dat dit mirakelspel geschreven is door een Antwerpse rederijker.

De prozagedeelten zijn waarschijnlijk achteraf en mogelijk door een andere schrijver toegevoegd om het toneelstuk geschikter te maken als leestekst.

De oudste bewaard gebleven uitgave van de Mariken van Nieuweghen is een door Willem Vorsterman in Antwerpen gedrukte postincunabel van ± 1518. Verder zijn aan oude drukken bewaard gebleven: een Utrechtse druk uit 1608, een Antwerpse druk uit 1615 en een slordige falsificatie hiervan. Op grond van de onderlinge verschillen in de bewaard gebleven drukken wordt aangenomen dat er een – verloren gegane – oudere uitgave heeft bestaan dan de postincunabel uit 1518. Maar die kan niet veel ouder geweest zijn, omdat de in het verhaal voorkomende hertogelijke strijd zich heeft afgespeeld in de tweede helft van de vijftiende eeuw (het eindigt

Leesverslag Mariken van Nieumeghen (onbekend)

Leonie de Gier

© havovwo.nl (mei 2003)

ongeveer 30 jaar na de vrijlating van de oude hertog, in 1471). Er mag onder voorbehoud worden aangenomen dat de originele tekst tussen 1500 en 1515 geschreven is.

Wendingen

1ste belangrijke wending: Mariken moet bij haar tante in Nijmegen overnachten, omdat het te donker is om nog naar huis te gaan. Maar haar tante maakt haar uit voor slet en wil haar niet in huis nemen. Dat is een belangrijke wending, want hierdoor wordt Mariken zo radeloos dat ze zich overgeeft aan de duivel en het haar niks meer kan schelen wat ze doet, of het nou goed of kwaad is. Dan begint haar zondige leven.

2^e belangrijke wending: Als Mariken (Emmeken) en Moenen naar Nijmegen gaan, omdat Mariken haar familie zo graag terug wilde zien, ziet Mariken het wagenspel van Masscheroen. Hierdoor ziet ze in dat het nooit te laat is om berouw te tonen en krijgt ze heel veel spijt van haar zondige leven. Deze wending is belangrijk, omdat Mariken vanaf nu stopt met haar zondige leven, boete gaat doen en hoopt dat God en Maria haar willen vergeven.

Passages

Als Mariken aan haar tante vraagt of ze bij haar mag logeren, heeft haar tante geen goed woord voor haar over. Dit komt heel onverwacht en er wordt verder ook niet uitgelegd waarom tante zo schandelijk spreekt over Mariken. Er is een passage waarin de tante iets zegt over meisjes wat waarschijnlijk erg waar is. (Het geldt misschien niet voor Mariken, maar waarschijnlijk wel voor heel veel andere meisjes uit die tijd). Ik vond het wel grappig dat de schrijver zo laat zien dat die tante helemaal niet dom is.

*“Ey, dobbel velleken, Al en dooch die waerhaeyt niet gheseyt,
Ghy hebt menighen rey ghereyt,
Daer die pijper geen vijf groote en wan.
Ende al gaetmen langhe af ende an,
Tes al maecht tot dat den buyck op rijst.”*

Moderne taal: *“Ach kom, schijnheilige slet! Al mag de waarheid niet gezegd worden, jij hebt menig dansje gemaakt waar de speelman geen cent aan verdiende. En al gaat men nog zo vaak op en neer, iedereen noemt zich maagd tot de buik dik wordt.”*

Mariken (Emmeken) hoort op een gegeven moment van Moenen dat haar tante al 3 jaar dood is. De tante deed verre van aardig tegen Mariken, maar door deze passage lijkt het wel of Mariken het helemaal niet erg vindt dat ze dood is; ze schenkt er nauwelijks aandacht aan.

*“Emmeken Watdinghe, doot?
Moenen Ia, liefste greyn.
Emmeken Hoe weeti dat, Moenen?
Moenen Ick weet serteyn.
Emmeken Dats mi groot hindere.
Moenen Tes nochtans so.
Emmeken Ontbeit, wat sie ic ghindere?
Laat ons dat vernemen, eer wi van hier scheen.
Siet, siet, daer vergadert veel volcx over een.”*

Moderne taal:

*“Emmeken Wat? Dood?
Moenen Ja, lieve schat.
Emmeken Hoe weet u dat, Moenen?
Moenen Ik weet het zeker.
Emmeken Dat doet me verdriet.
Moenen Toch is het zo.
Emmeken Wacht eens, wat zie ik daar? Laten we het vragen voor we verder gaan.
Kijk, kijk, daar komen veel mensen bijeen.”*

Het toneelstuk van Masscheroen gaat over de duivel die aan God vraagt waarom hij de mensen spaart en waarom zij altijd nog berouw kunnen tonen, wat ze ook gedaan hebben. God vindt ook dat het nu eens afgelopen moet zijn met het kwaadaardige gedrag van de mensen, maar Maria zegt dat Hij de mensen eerst voortekenen moet geven voordat hij ze iets aandoet, zodat ze het weten. God zegt dat hij dat al gedaan heeft en noemt een paar

Leesverslag Mariken van Nieuweghen (onbekend)

Leonie de Gier

© havovwo.nl (mei 2003)

voortekenen. Deze passage maakt het verhaal voor de lezer geloofwaardiger, omdat het op de realiteit slaat. De lezer moet hierdoor inzien, dat God echt voortekenen heeft gegeven en dat het einde dus nabij zal zijn.

*“God Neen, moeder, dats al verloren pijn,
Ick heb dicwils soe veel teekenen ghebaert,
Daer si af behoorden te sijn vervaert:
Pestelencien, orloghen, diere tijden,
Daermen met rechte voer soude vermiden
Die sonden, die mijn godheit verleden.”*

Moderne taal:

“God Nee, moeder, dat is vergeefse moeite. Ik heb al zo vaak voortekens geopenbaard waarvan ze geschrokken zouden moeten zijn: pest, oorlog, hongersnood. Ze hebben alle redenen zich van de zonden, die mij pijn doen, te onthouden.”

Als Mariken bij de paus komt, moet die een straf voor haar verzinnen. Hij vraagt het aan God. Deze passage vindt ik heel grappig en ook een beetje merkwaardig, omdat de paus ineens weet welke straf hij moet geven. Hij vraagt het aan God en een moment later weet hij het al. Dat komt een beetje bedrieglijk over.

*“O rechter inder rechtvaardigheid, sent mi doch in
U inspiracie uut uwer hoogster glorie!
Hola, mi compt daer in mijn memorie...
Mi waer leet, waerdi verdoemt.
Roept den priester, die met u comt,
Dan suldi u penitencie hooren”*

Moderne taal:

*“O rechtvaardige Rechter, zend mij toch een ingeving.
Hé, daar schiet me iets te binnen...Het zou me verdriet doen als je voor eeuwig verloren zou zijn. Roep de priester die met je mee kwam, dan zul je je boetedoening horen.”*

Vraag

Ik zou aan de oom van Mariken willen vragen, waarom hij niet meeding met Mariken naar Nijmegen om boodschappen te doen. Er staat nergens dat hij te oud was of slecht ter been, hij leefde ook nog 24 jaar nadat Mariken in het klooster was gegaan, dus zo oud kan hij niet geweest zijn. Als hij was meegegaan, was er niks met Mariken gebeurd en hadden ze met z'n tweeën veilig naar huis kunnen gaan of dan had hij zijn zus kunnen overhalen om ze daar te laten overnachten. Als die oom zo bang was voor mensen die Mariken kwaad doen, had hij zelf mee moeten gaan; overdag kunnen er immers ook allerlei dingen gebeuren.

Recensie

Auteur: drs. T.J. de Reus

Titel: Klassieker uit de Middeleeuwen

Bron: Internet

Adres: <http://www.reformatorischdagblad.nl/boek/boekgs/980923boekli03.html>

Mijn reactie: De schrijver van deze recensie geeft eigenlijk meer een samenvatting van het boek dan een mening. Hij zegt dat boete en berouw vooraan in het boek staan en dat een heel duidelijk beeld wordt gegeven van het geloof in de Middeleeuwen. Ook zegt hij dat het boek de belangrijkste punten in het Rooms-katholieke geloof weergeeft.

Ik ben het met de schrijver eens, want het boek gaat eigenlijk alleen maar over godsdienst. Als mens mag je niet zondig leven, maar als je dat dan toch doet, moet je berouw tonen, anders kom je nooit meer in de hemel terecht. De kern van het Rooms-katholieke geloof wordt inderdaad weergegeven; God en Maria zijn vergevingsgezind en laten de mensen nooit alleen. Ze zijn er altijd voor je.

Leesverslag Mariken van Nieuweghen (onbekend)

Leonie de Gier

© havovwo.nl (mei 2003)

Reactie

Mariken van Nieuweghen is een beroemd verhaal, en dat komt waarschijnlijk door de moraal die erin zit. Je moet iets leren van dit boek, anders heb je het voor niks gelezen. Ik denk dus dat het boek helemaal niet zo geschikt is voor leerlingen van deze tijd om te lezen. Het was duidelijk bedoeld voor de Middeleeuwen die twijfelden aan hun geloof, om ze af te schrikken, maar ook om ze te laten zien dat je altijd om vergeving kan vragen. Het is een aardig boek om iets te weten te komen over die tijd, maar meer ook niet. Het is geen spannend, vermakelijk, humoristisch of erg doordacht verhaal. Het taalgebruik is moeilijk, ik zou ook veel dingen niet snappen als ik er geen vertaling bij had. Ik vind het taalgebruik wel mooi, het loopt als in een gedicht en is veel mooier dan de huidige taal. Het plot is erg simpel en de gebeurtenissen volgen elkaar snel achter elkaar op. Ik denk dat het veel meer zin heeft om dit verhaal als toneelstuk te zien dan als boek te lezen, omdat je dan de samenhang tussen de verschillende bedrijven beter ziet. Het is op deze manier een beetje saai om te lezen, omdat er geen afwisseling in zit en omdat het erg ongeloofwaardig is. Veel mensen in deze tijd (vooral in Nederland) geloven niet meer in een God, dat maakt het verhaal voor hun nog ongeloofwaardiger, met een moraal die nergens op slaat. Want als je niet in God, Maria en de duivel gelooft, maakt het voor jou ook niks uit of je berouw kunt tonen of niet. Ik zelf geloof wel in God, maar niet in de duivel.

De motieven van de personages om zich zo te gedragen worden ook niet goed uitgelicht; waarom maakt Mariken's tante haar uit voor slet, waarom is Mariken ineens zo radeloos als ze door haar tante uitgescholden wordt en waarom denkt Mariken pas na 7 jaar weer aan haar familie? De duivel is een beetje zwak uitgebeeld, hij heeft haast geen macht, hij raakt Mariken makkelijk kwijt aan haar oom. Waar ik ook nog mee zit, is de vraag of Mariken aan het eind van het boek nog steeds de 7 kunsten en alle talen van de wereld beheerst, die de duivel haar geleerd heeft. Daar wordt helemaal niet meer over gesproken. Deze onvolledigheid maakt het een beetje irritant om te lezen, omdat je niet helemaal goed weet hoe het verhaal in elkaar steekt. Er zijn ook veel uitspraken die elkaar tegenspreken of die gewoon niet kloppen; er wordt soms gezegd dat Mariken 6 jaar bij de duivel heeft gewoond en ergens anders dat ze er 7 jaar heeft gewoond. De afstanden tussen de steden kloppen ook niet en ik geloof nooit dat Mariken en haar oom zulke grote afstanden hebben afgelegd achter elkaar door (als Mariken boete moet doen), terwijl die oom niet eens even met Mariken mee kan lopen naar Nijmegen!

Dit alles maakt, dat ik het niet vervelend vond om het boek te lezen, omdat het een kort verhaal is, maar ik zou het niet aanraden aan anderen, omdat het ongeloofwaardig en saai is.